

ประวัติทั่วไป

ก่อนที่จะศึกษาถึง ระบบศาลของ เยอรมันนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงความ เป็นมาของระบบกฎหมายเยอรมัน เพราะประมวลกฎหมายเยอรมันเป็นประมวลกฎ- หมายที่มีชื่อเสียง และได้เข้าไปมีบทบาทในการจัดทำประมวลกฎหมายของประเทศ ต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ประมวลกฎหมายนี้ได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ซึ่งก่อนหน้าที่เยอรมันจะได้จัดทำประมวลกฎหมายแพ่งขึ้นนี้ ในรัฐต่าง ๆ ได้มีความพยายามที่จะจัดรวมกฎหมายต่าง ๆ ขึ้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยรวบรวมกฎหมายโรมัน กฎหมายคริสต์ศาสนา และ กฎหมายชนชาติเยอรมันเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ เพื่อให้กฎหมายนั้นสามารถนำออกใช้บังคับ ได้ในรัฐต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้อำนาจอจักรของเยอรมัน และต่อมาในยุคกลาง (Middle Age) เยอรมันได้รวบรวมกันและก่อตั้งเป็นอำนาจอจักรขึ้น จึงได้มีความพยายาม ที่จะจัดทำกฎหมายขึ้นเป็นภาษาเยอรมันให้ใช้บังคับในรัฐต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้อำนาจอจักร เยอรมันด้วย โดยได้เริ่มจัดทำประมวลกฎหมายของบาวาเรียขึ้นในปี ค.ศ. 1756 และประมวลกฎหมายของปรัสเซียในปีค.ศ. 1794 โดยเฉพาะอย่างยิ่งประมวลกฎ- หมายของปรัสเซีย ไม่ได้บัญญัติแต่เฉพาะกฎหมายเอกชนเท่านั้น แต่ได้มีบทบัญญัติเกี่ยว กับกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง กฎหมายคริสต์ศาสนา และกฎหมายอาญา รวมอยู่ด้วย ส่วนธรรมนูญศาลยุติธรรมและกฎหมายวิธีพิจารณาความได้แยกไปจัดทำขึ้น ตั้งแต่ ค.ศ. 1793¹

1 อุกฤษ มงคลนาวิน, ประวัติศาสตร์กฎหมายต่างประเทศ(สากล), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 31

ในการจัดทำประมวลกฎหมายของเยอรมันนั้นได้ลงมือทำในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีการแสดงความคิดเห็นที่จะจัดทำประมวลกฎหมายให้ใช้บังคับได้ในรัฐต่าง ๆ ในเยอรมันทุกรัฐมากขึ้น แต่มีความเห็นของนักปราชญ์ทางกฎหมายขัดแย้งกันอยู่ 2 ความเห็นคือ ในปี ค.ศ. 1814 Justus Thibaut ศาสตราจารย์ทางกฎหมายที่ Heidelberg ได้เขียนหนังสือสนับสนุนและอ้างความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายอันหนึ่งอันเดียวกันใช้บังคับแก่ชาวเยอรมันทุกคน แต่ Fr. C. V. Savigny นักนิติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงของเยอรมัน ได้คัดค้านความเห็นข้างต้นโดยอ้างว่ายังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องทำประมวลกฎหมายขึ้นในขณะนั้น เพราะถึงแม้ได้จัดทำขึ้นมาแล้ว ครบโดยถ้ายังไม่มีการยกเลิกประมวลกฎหมายบรืสเซียม และประมวลกฎหมายออกสเตรีย ประมวลกฎหมายที่จะจัดทำขึ้นใหม่ก็ไม่มีความสำคัญอย่างที่ตั้งหวังกันไว้ เนื่องจากไม่สามารถนำไปใช้บังคับอย่างทั่วไปอย่างไรก็ตาม ความเห็นที่สนับสนุนให้มีการจัดทำประมวลกฎหมายเยอรมันขึ้นได้รับการสนับสนุนกล่าวคือ ได้มีการร่างประมวลกฎหมายเยอรมันขึ้นสำเร็จเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน ค.ศ. 1866 พร้อม ๆ กับการสลายตัวของสหพันธรัฐเยอรมัน (German Confederation) แต่ในสมัยอาณาจักรไรช์ที่สองอำนาจของ (German Empire) ที่ตั้งขึ้นใหม่จำกัดอยู่เฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับลักษณะเห็นเท่านั้น จนกระทั่งได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้อาณาจักรไรช์มีอำนาจในการตราบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งทั้งหมดด้วยในปี ค.ศ. 1873 ดังนั้น ในปี ค.ศ. 1874 จึงได้มีการจัดตั้งกรรมการจัดทำประมวลกฎหมายขึ้น 11 คน ประกอบด้วยผู้พิพากษา 6 คน ข้าราชการ 3 คน และศาสตราจารย์ทางกฎหมาย 2 คน คณะกรรมการนี้ได้จัดทำร่างประมวลกฎหมายแพ่งสำเร็จ และจัดพิมพ์ร่างกฎหมายขึ้นในปี ค.ศ. 1888 และเมื่อได้นำออกเผยแพร่แล้วได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากโดยมีข้อกล่าวหาที่สำคัญบางประการ เช่น มีการลอกแบบกฎหมายโรมันมากเกินไป ขาดการคำนึงถึงปัญหาทางสังคมและภาษาที่นำมาใช้มีความเข้าใจยาก

ในปี ค.ศ. 1890 - 1895 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นอีกคณะหนึ่งประกอบไปด้วยกรรมการถาวร 6 นาย และกรรมการชั่วคราวอีก 12 นาย คณะกรรมการชุดนี้ได้ร่างประมวลกฎหมายเยอรมันสำเร็จในปี ค.ศ. 1895 และเมื่อได้เสนอต่อสภาแล้วสภาได้มีมติอนุมัติร่างกฎหมายนี้ และประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม ค.ศ. 1896 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1900 เป็นต้นไป ซึ่งในการจัดทำประมวลกฎหมายเยอรมันนี้ ผู้จัดทำได้พยายามที่จะให้กฎหมายนี้เป็นกฎหมายที่ทันสมัย รวมทั้งการไว้ถ้อยคำก็พยายามให้มีความชัดเจนและแน่นอน และการจัดแบ่งลักษณะและหมวดหมู่ต่าง ๆ ก็เป็นไปอย่างทันสมัยและรัดกุม ซึ่งหลักการเช่นนี้ส่วนใหญ่ก็นำมาจากกฎหมายโรมัน¹

ระบบศาลของเยอรมัน

ตามรัฐธรรมนูญของเยอรมัน มาตรา 92 บัญญัติว่า "อำนาจตุลาการเป็นของศาล ศาลที่จะใช้อำนาจนี้ได้ คือ ศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธ์รัฐ ศาลสูงสุดของสหพันธ์รัฐ ศาลของสหพันธ์รัฐที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และศาลของมลรัฐ" การที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เช่นนี้ย่อมมีข้อพิจารณาหลายประการคือ²

1. Z.Szirmai, Law in Eastern Europe, (Leyden: University of Leyden Press, 1958) , pp. 14 - 16

2. M.L.A.Hart, The Concept of Law, (London: Oxford at the Clarendon Press, 1961)pp. 3 - 4

1. อำนาจพิจารณาพิพากษาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ Federal Constitutional Court อยู่ที่เมือง Karlsruhe ผู้พิพากษาที่ประจำอยู่เวลานี้แบ่งเป็น 2 คณะ แต่ละคณะต่างก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเป็นอิสระไม่ขึ้นแก่กัน แต่ละคณะต่างมีห้องทำงานแยกกันคนละห้อง คณะหนึ่งมีผู้พิพากษาประจำ 8 คน ผู้พิพากษานั้นได้รับเลือกมาจากสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในตำแหน่งตลอดชีวิตก็มีอยู่ในตำแหน่ง 8 ปี แล้วมีการเลือกตั้งใหม่ก็มี ศาลนี้พิจารณาพิพากษาปัญหาต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. การรับสิทธิที่เป็นรากฐานของมนุษย์
2. พรรคการเมืองที่ไม่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ
3. สภาผู้แทนราษฎร (Bundestag) หรือคณะรัฐมนตรี Bundestag กล่าวหาประธานาธิบดีแห่งสหพันธ์รัฐ
4. ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและพันธะขององค์การ Federal
5. การใช้กฎหมาย Federal พร้อมด้วยกฎหมายเบื้องต้น
6. ความแตกต่างในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและพันธะของ Federation
7. การกล่าวหาตุลาการ

นอกจากนั้นพระราชบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์รัฐได้บัญญัติไว้ถึงการร้องทุกข์ศาลรัฐธรรมนูญอีกด้วย กล่าวคือ ทุก ๆ คนอาจยื่นคำร้องทุกข์ศาลรัฐธรรมนูญต่อศาลสหพันธ์รัฐรัฐธรรมนูญ โดยอ้างว่าสิทธิอันสำคัญของเขาได้ถูกละเมิดโดยเจ้าหน้าที่สาธารณะ เมื่อศาลนี้พิพากษาหรือมีคำสั่ง ก็เป็นเสร็จเด็ดขาดไม่มีการอุทธรณ์อีก

Constitutional Court มีประจำอยู่ตามรัฐต่าง ๆ
ทุกรัฐ ทั้งหมดมีอยู่ 12 รัฐ แต่มีห้องผู้พิพากษาห้องเดียว และจำนวนผู้พิพากษา
ที่จะเป็นองค์คณะจะมีกี่คนก็แล้วแต่รัฐจะระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ และข้อความใน
รัฐธรรมนูญก็แตกต่างกันออกไป ศาลนี้วินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ เช่นเกี่ยวกับ Federal
Constitutional Court เว้นแต่เป็นปัญหาที่จำกัดวงเขตอยู่ในรัฐธรรมนูญ
ประจำรัฐนั้น ๆ¹

2. อำนาจพิจารณาพิพากษาธรรมดา คืออำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีทั้งทาง
แพ่งและทางอาญา คดีไม่มีข้อพิพาท เช่นเรื่องการเป็นผู้ปกครอง มรดก จด-
ทะเบียนบริษัท เป็นต้น

2.1 คดีแพ่ง The Municipal Court เป็นศาลชั้นต้นซึ่งพิจารณา
พิพากษาคดีโดยใช้องค์คณะผู้พิพากษาพิจารณารายเคียวในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- ก. ทรัพย์สินที่พิพาทมีมูลค่าเรียกรวมไม่เกิน 1,000 มาร์ค
- ข. เรื่องการเช่า
- ค. เรื่องการอุปการะเลี้ยงดู

คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์คดีคำพิพากษาของศาลนี้ ต่อ The Regional Court
ได้

ในคดีแพ่งอื่น ๆ The Regional Court องค์คณะที่จะพิจารณาพิพากษา
คือผู้พิพากษา 2 คน มีอำนาจเป็นศาลชั้นต้นพิจารณาคดีแพ่ง นอกจากที่ได้ระบุไว้ว่า
เป็นเรื่องของ The Municipal Court พิจารณาพิพากษา

1. Karl E. Uewcllyn, Realism in Theory and Practice,
(Chicago: University of Chicago Press, 1962) pp. 14 - 18

การอุทธรณ์คดีค้ำค่าพิพากษาของศาลนี้ต้องอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ (The Court of Appeals) และเมื่อ The Court of Appeals พิพากษาแล้วจะอุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายต่อศาลสหพันธรัฐ (The Federal Court) เป็นขั้นสุดท้ายศาลสหพันธรัฐ (The Federal Court) ใญ่พิพากษา 5 นาย เป็นองค์คณะพิจารณาและพิพากษา

2.2 คดีอาญา อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้น เช่นเดียวกับอำนาจเรื่องอื่น ๆ โดยขึ้นอยู่กับสภาพความหนักเบาแห่งข้อหา

3. อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้น ได้วางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

3.1 ความผิดอาญาเล็กน้อย ๆ The Municipal Court มีอำนาจที่จะตัดสินความผิดเล็กน้อย ๆ โทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ผู้พิพากษานายเคียมีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีเล็กน้อย เหล่านี้

3.2 ความผิดอาญาอุกฉกรรจ์ The Regional Court มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดทุกชนิด

การอุทธรณ์คดีต้องอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ (The Court of Appeals) ที่แผนกคดีอาญา (The Criminal Division) และการอุทธรณ์คดีค้ำค่าศาลอุทธรณ์ (The Court of Appeals) ต่อศาลสหพันธรัฐ (The Federal Court) ที่แผนกคดีอาญา (The Criminal Division) เช่นเดียวกัน และจะมีลูกขุนร่วมกับ The Regional Court วินิจฉัยคดีอาญาอุกฉกรรจ์โดยเฉพาะความผิดฐานฆาตกรรมโดยเจตนา

3.3 ในเรื่องความผิดลามกร้ายแรงบางอย่างที่เป็นอันตรายแก่รัฐ แผนกคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ (The Criminal Division of the Court of Appeals)

และแผนกคดีอาญาของศาลสหพันธรัฐ(The Criminal Division of the Federal Court) เป็นผู้ที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา

ศาลต่าง ๆ ทางอาญา มีดังต่อไปนี้

1. ศาลเทศบาล(Municipal Court) บางแห่งใช้ผู้พิพากษานายเดียวเป็นผู้พิพากษา บางแห่งใช้ผู้พิพากษาและลูกขุนคือผู้พิพากษานายเดียวและลูกขุน 2 นาย ร่วมกันพิจารณาพิพากษาคดี
2. ศาลชั้นต้นประจำท้องถิ่น(Regional Court) ประเภทความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ใช้ผู้พิพากษา 1 นาย และลูกขุน 2 นาย ร่วมกันพิจารณาพิพากษา ถ้าเป็นคดีประเภทความผิดอาญาออกอรรถรังใช้ผู้พิพากษา 3 นาย และลูกขุน 2 นาย ร่วมกันพิจารณาพิพากษา หรือคดีบางประเภทอาจใช้ผู้พิพากษา 2 นาย
3. ศาลอุทธรณ์(Courts of Appeals) ประเภทคดีอาญาในฐานะศาลอุทธรณ์จะตัดสินเฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ใช้ผู้พิพากษา 3 นาย เป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดี และในฐานะที่เป็นศาลชั้นต้นใช้ผู้พิพากษา 5 นาย พิจารณาพิพากษาคดี
4. ศาลสหพันธรัฐ(Federal Court) ประเภทคดีอาญา ใช้ผู้พิพากษา 5 นาย เป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดี

บรรดาผู้พิพากษาและคณะลูกขุนที่ร่วมกันพิจารณาพิพากษาคดีนั้นจะร่วมกันชี้ขาดทั้งในปัญหาข้อเท็จจริง และร่วมกันใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษด้วย

4. อำนาจพิพากษาคดีอาญาของศาลคดีเด็กและเยาวชนในศาลชั้นต้น มีดังนี้

4.1 คดีซึ่งเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ผู้พิพากษาคดีเด็กและเยาวชน นายเดียวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ วิธีแก้ไขความผิดหรือการเพิ่มโทษ รวมทั้งพฤติกรรมต่าง ๆ ภายใต้กฎหมายว่าด้วยศาลคดีเด็กและเยาวชน

4.2 คดีความผิดอุกฉกรรจ์ The Juvenile Division of the Regional มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เล็กกว่า เช่น คดีฆาตกรรมโดยเจตนา

4.3 ความผิดร้ายแรงบางอย่างที่เป็นอันตรายตัวรัฐที่เด็กและเยาวชน กระทำแทนคดีอาญาของศาลอุทธรณ์ (The Criminal Division of Court of Appeals) หรือแผนกคดีอาญาของศาลสหพันธรัฐ (The Criminal Division of the Federal Court) เป็นผู้ที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา

บุคคลธรรมดาที่เข้าร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำ ความวิกลันมีลักษณะคล้ายกับบุคคลในคดีอาญา โดยบุคคลเหล่านี้ถูกคัดเลือกมาเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งมักจะคำนึงถึงมาตรฐานความรู้ทางสังคมวิทยาประกอบและทุกคดีจะกองใช้ชาย 1 คนและหญิง 1 คน รวมเป็นองค์คณะกับผู้พิพากษาเสมอ

5. อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเฉพาะ

5.1 อำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องสิทธิบัตร (The Federal Patent Court) ความจริงศาลนี้รวมอยู่ในประเภทศาลธรรมดา ศาลนี้หน้า ที่พิจารณาพิพากษาคดีที่ Federal Patent Office ได้ชี้ขาดมาแล้ว เมื่อศาล ตัดสินแล้วอุทธรณ์ต่อ The Federal Court ได้

5.2 อำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องแรงงาน (Labour Court) มีอำนาจพิจารณาพิพากษา ข้อพิพาทกันในทางกฎหมายแรงงาน ศาลนี้จะพิพากษาทุก ๆ เรื่องด้วย โดยร่วมกับผู้พิพากษาอาวุโส ซึ่งไม่ได้อยู่ร่วมกับนายจ้างหรือลูกจ้าง เมื่อ Labour Court พิพากษาแล้ว อุทธรณ์ไปยัง Land Labour Court เมื่อ Land Labour Court พิพากษาศาลอุทธรณ์มีหน้าที่ขอกฎหมายไปยัง Federal Labour Court ได้

5.3 อำนาจพิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับการปกครอง (The Administrative Court) ตัดสินข้อพิพาทในทางการปกครองทุกชนิด เว้นแต่ข้อพิพาทในการประกันสังคมและกฎหมายภาษีอากร ผู้พิพากษาอาวุโสเข้าร่วมตัดสินเพียงแต่ในศาลชั้นต้นเท่านั้น ศาลนี้ตัดสินแล้วอุทธรณ์ต่อ Superior Administrative Court ได้และเมื่อ Superior Administrative Court ตัดสินแล้วอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายต่อ Federal Administrative Court เป็นที่สุด

5.4 อำนาจพิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับการสังคม (The Social Court) ตัดสินเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประกันสังคมและบำนาญของผู้ประสบเคราะห์กรรมในสงครามโลกครั้งที่สอง ผู้พิพากษาอาวุโสได้เข้าร่วมตัดสินด้วยในทุก ๆ เรื่อง เมื่อศาลชั้นพิพากษาแล้ว อุทธรณ์ต่อ Land Social Court ได้ และเมื่อ Land Social Court พิพากษาแล้วอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายต่อ The Federal Court ได้ และคดีก็ถึงที่สุด

5.5 อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีการเงิน (Financial Court) ตัดสินข้อพิพาททุกชนิด ที่เกี่ยวกับภาษีศุลกากร เมื่อศาลนี้ตัดสินแล้ว อุทธรณ์ได้แต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายต่อ The Federal Finance Court อีกศาลเดียว คดีเดียว คดีก็ถึงที่สุด ผู้พิพากษาอาวุโสเข้าร่วมในการตัดสินในศาลชั้นต้น

สรุปจะเห็นได้จากระบบลูกขุนในเยอรมันนั้นไม่ว่าใครได้รับความนิยมเหมือนอย่างระบบลูกขุนในอังกฤษ อเมริกา และฝรั่งเศส คือระบบลูกขุนในประเทศเยอรมันนั้นมีใช้เฉพาะในการพิจารณาคดีอาญาในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์เท่านั้น ส่วนคดี

1. William Markby, Element of Law (London:Stevenson &

แฟงไม่มีการใช้ลูกขุนในการพิจารณา ส่วนในศาลสูงสุด ใ้ผู้พิพากษาอาวุโสเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดี การพิจารณาคดีเลือกลูกขุนก็เป็นอย่างมีหลักเกณฑ์คล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์การคัดเลือกลูกขุนในประเทศฝรั่งเศส แต่แตกต่างกันในเรื่องของจำนวนลูกขุน ตลอดจนฐานะของลูกขุน ลูกขุนในประเทศเยอรมันจะประกอบเป็นองค์คณะกับผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีคือมีทั้งอำนาจในการชี้ขาดข้อเท็จจริง และกำหนดโทษร่วมกันเท่านั้น ทั้งนี้ โดยยึดถือหลักว่าในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งโทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับย่อมมีผลเป็นการกระทบกระเทือนเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น การลงโทษที่เกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกายของบุคคลควรจะได้มีการพิจารณากันอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมซึ่งถ้าหากความผิด เช่นว่านี้เกิดขึ้นแล้วไม่มีวิธีการใดที่จะมาชดเชยความเสียหายที่แท้จริงให้กับผู้ต้องรับเคราะห์กรรมเช่นนั้นได้ ทั้งการปฏิบัติดังกล่าวก็เป็น การสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ต้องการปกป้องเสรีภาพของราษฎร ระบบลูกขุนนี้ย่อมเป็นรากแก้วอันสำคัญในระบบความยุติธรรมของประเทศที่ทำการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นระบบลูกขุนในประเทศเยอรมันจึงมีเฉพาะในคดีอาญาเท่านั้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย